

DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMY, SOCIAL ECONOMY AND POLITICS

УДК 331.3
JEL J60

DOI: 10.26906/EiR.2022.2(85).2636

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мантур-Чубата Олена Сергіївна*, кандидат економічних наук, старший викладач
Хмельницький національний університет

Ваганова Людмила Василівна**, кандидат економічних наук, доцент
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

*ORCID 0000-0002-1449-7172

**ORCID 0000-0002-5812-4597

© Мантур-Чубата О.С., 2022

© Ваганова Л.В., 2022

Стаття отримана редакцією 03.08.2022 р.

The article was received by editorial board on 03.08.2022

Вступ. Український ринок праці дуже змінився. Пандемія COVID-19, повномасштабна війна – негативно вплинули на розвиток як вітчизняного ринку праці, так і в цілому світового. Вони вже ніколи не будуть такими як раніше. За даними Міжнародної організації праці при ООН, багато кваліфікованих фахівців нашої держави зараз перебувають у пошуку роботи. Кількість вакансій зменшилася навіть у ІТ-секторі, незважаючи на те, що ця сфера виявилася чи не найбільш підготовленою до війни, а працівники мобільні та гнучкі. Ринок праці став належати роботодавцям, а через падіння доходів компаній багато хто з них вдався до звільнень працівників та скорочення зарплат. За даними Європейської бізнес-асоціації (ЄБА), до кінця травня вже майже половина компаній (47%) повністю відновила свою роботу, а інша частина підприємств працює з певними обмеженнями або частково. Щоб утриматися зараз на ринку, підприємства мають істотно переглянути свої витрати – зокрема на утримання персоналу. Шляхи оптимізації таких витрат – переведення працівників на неповну ставку, скорочення тривалості робочого часу або оформлення відпустки за власний рахунок. Тому, першочерговим завданням для кожного українця є пристосування до нових, важких реалій сьогодення і намагатися по максимуму свою професію зробити власною справою з орієнтацією на глобальний ринок.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Загальними теоретичними дослідженнями ринку праці займаються такі вітчизняні вчені як Чернявська О.В., Калина А.В., Юрчик І.Б., Федунчик Л.Г., Марчук О.Г., Кваша О.С. та багато інших. Однак сьогодні ринок праці в умовах воєнного стану набуває зовсім нових рис, дослідженням яких почали займатися такі вчені як Пищуліна О., Маркевич К., Жирій К., Бойко І., Березовська Р., Філатов В. та інші.

Основний матеріал і результати. За даними Національного банку України, рівень безробіття в нашій країні, через повномасштабне військове вторгнення російської федерації, сягнув максимально високих 35% [5]. Проте через високий рівень міграції українців за кордон та стрімку мобілізацію рівень безробіття вдалося дещо втримати і вирівняти. Національний банк зауважує, що без цих двох факторів ситуація була б значно гіршою [5].

Національний банк України прогнозує, що «навіть після закінчення активних бойових дій, безробіття знижуватиметься повільно та залишатиметься на вищих рівнях, ніж раніше, через довгострокові наслідки війни» [5]. За даними Державної служби зайнятості України, кількість вакансій в Україні зменшилась у 20 разів порівняно з довоєнним часом [4].

На початку травня у Державній службі зайнятості налічувалось 25,3 тис. вакансій, що на 60% менше, ніж 2021 р. Водночас, в середньому по Україні на одне вільне робоче місце претендувало 11 безробітних (у 2021 р. було 6 осіб) (таблиця 1) [4]. Відзначається, що вакансій упродовж травня-червня побільшало, але на ринку спостерігається значний дисбаланс між регіонами, а також у розрізі маленьких міст та великих населених пунктах. Найскладніше знайти роботу у Херсонській області, де на 1 вільне робоче місце претендують 86 безробітних, в Черкаській (27 осіб), Чернігівській (25 осіб), Миколаївській (23 особи), Донецькій (22 особи) та Запорізькій (19 осіб) областях [4].

Таблиця 1

Кількість вакансій та безробітних за даними Державної служби зайнятості за січень-квітень 2021–2022 рр.

	Кількість вакансій, тис. одиниць	Кількість безробітних, тис. осіб
Січень-квітень 2021 р.	316,3	747,3
Січень-квітень 2022 р.	173,4	495,3

Джерело: сформовано авторами за даними [4]

Дисбаланс посилюється через міграцію українців до Європи та мобілізацію чоловіків. 30 травня 2022 року у Центрі зайнятості назвали найпотрібніші професії під час війни (рис. 1) [4].

Рис. 1. Сфери, які найбільше потребують працівників за даними Державної служби зайнятості на травень 2022 р.

Джерело: сформовано авторами за даними [4]

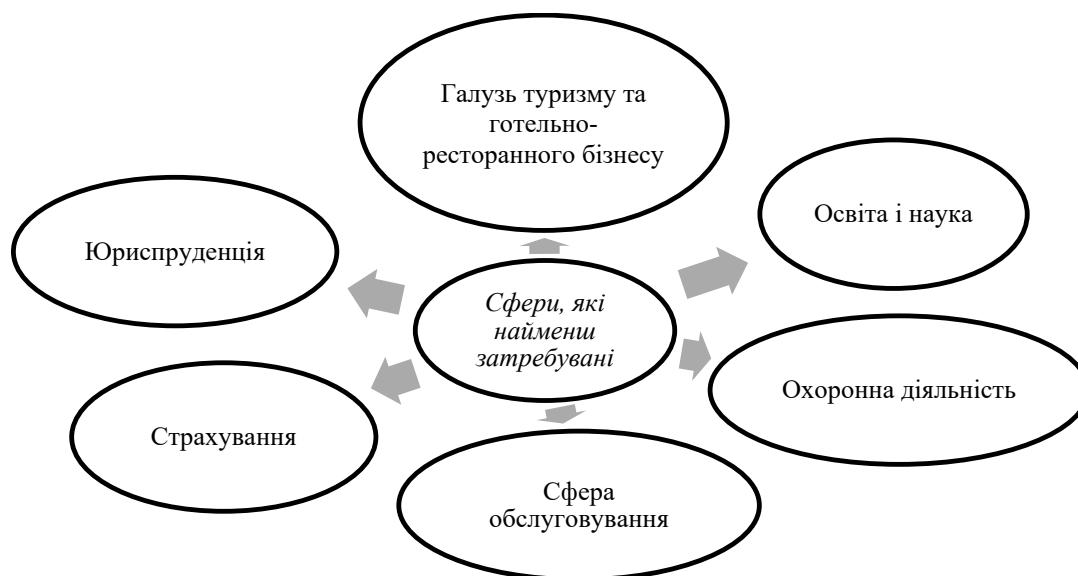
Станом на 12 червня 2022 року попит на робітничі спеціальності став більш відчутним на українському ринку праці: у червні кількість вакансій у цій сфері зросла на 20% порівняно з попереднім місяцем. На 30 червня 2022 року майже 40% українців повернулися на роботу. За даними сайту з пошуку роботи Work.ua, у липні кількість вакансій зросла на 14% [6].

Найменш затребувані професії за даними Державної служби зайнятості України станом на травень 2022 року зображено на рисунку 2 [4].

Найбільша кількість відкритих вакансій у серпні на українському ринку праці – це пропозиції роботи для фахівців сфери ритейлу та менеджерів з продажу.

Загалом, сьогодні вітчизняний ринок праці співпрацює з секторами економіки, які забезпечують базові потреби населення на тих територіях, де не ведуться бойові дії – енергетика, логістика, медицина, сектор харчової промисловості [6].

Відповідно до загального контексту, а також враховуючи локальний, можна зробити припущення, які професії будуть популярними в найближчому майбутньому в Україні [7]: професійні військові,

Рис. 2. Найменш затребувані сфери діяльності за даними Державної служби зайнятості України станом на травень 2022 р.

Джерело: сформовано авторами за даними [4]

психологи, зокрема військові, спеціалісти в галузі медицини, будівництво та архітектура, оборонна промисловість, енергетика, освіта, мікропідприємства послуг на експорт.

Попит на деякі професії з'явиться вперше, зокрема і на ті, які потребуватимуть концептуально нових навичок.

Soft skills («м'які навички»), що не є притаманними конкретним професіям – це особистісні якості, які допомагають результативно виконувати роботу та успішно будувати майбутню кар'єру [1].

Роботодавці, коли описують запропоновані вакансії, почали набагато більше звертати увагу саме на бажані soft skills, в порівнянні з довоєнним періодом. Пропонуємо в таблиці 3 розглянути як змінилися вимоги до навичок «soft skills» у роботодавців в порівнянні з довоєнним періодом і тепер.

Таблиця 2

Топ 10 ключових «soft skills» у запропонованих вакансіях від роботодавців у довоєнний та військовий час (листопад 2021 року та липень 2022 року)

Топ 10 ключових «soft skills» у запропонованих вакансіях	
1. Відповідальність	1. Відповідальність
2. Навички роботи в команді	2. Уважність
3. Навички налагодження зв'язків	3. Тактовність
4. Комунікабельність	4. Навички роботи в команді
5. Уважність	5. Комунікабельність
6. Пунктуальність	6. Стресостійкість
7. Орієнтація на результат	7. Орієнтація на результат
8. Акуратність	8. Аналітичні здібності
9. Організаторські навички	9. Самоорганізація
10. Тактовність	10. Багатозадачність

Джерело: сформовано авторами за даними [1]

З даної таблиці видно, як вплинула війна на основні вимоги роботодавців до м'яких навичок працівників. Багато з перелічених навичок змінили свій пріоритет у зв'язку з подіями, що відбуваються в країні, це і не дивно, уважність, тактовність, стресостійкість – це все набуває першочергових значень для працівників.

Серед нових побажань у вакансіях роботодавці почали зазначати: гнучкість, мобільність, дисциплінованість, справедливість, оптимістичність та адаптивність. Також вказується дружелюбність,

ввічливість та порядність. Нові реалії пошуку роботи в воєнний час вносять свої корективи в бажані вміння та навички [1].

За даними Національного банку України, станом на 7 червня падіння зарплат у приватному секторі в середньому становило від 25% до 50% порівняно з довоєнним часом. Найбільше таких – у добувній промисловості та будівництві [5].

Зазначається, що зі свого боку сільгоспідприємства переважають серед тих, хто не змінив чи навіть підвищив зарплатню. За оцінками фінансистів, зарплати у травні були на 10-60% нижчими за довоєнні (залежно від виду діяльності) (рис. 3) [5]. У травні ж порівняно з квітнем зросли зарплати для водіїв, медиків та фармацевтів, у переробній промисловості та сільському господарстві. Деяко краща ситуація в бюджетному секторі – персонал частково відправляли у простій із виплатою 2/3 зарплати [6].

Доходи домогосподарств підтримуються соціальними виплатами, підвищенням пенсій та зростанням грошових виплат військовим. За даними НБУ, стабілізувалася частка підприємств (понад 30%), які суттєво скоротили працівників та не змінили їхню кількість. Середньозважений рівень зайнятості покращився, що пояснюється сезонністю. Крім того, він все ще на 25% нижчий, ніж до війни (на 40% на початок березня). Зростання кількості вакансій суттєво поступається приросту резюме навіть для фахівців ІТ [5].

Далі з відновленням економіки, похваленням попиту на робочу силу номінальні зарплати швидко зростатимуть і перевищать довоєнний рівень вже у 2023 році. Але через інфляцію реальні зарплати навіть наприкінці 2024 року будуть усе ще нижчими за довоєнний рівень [5].

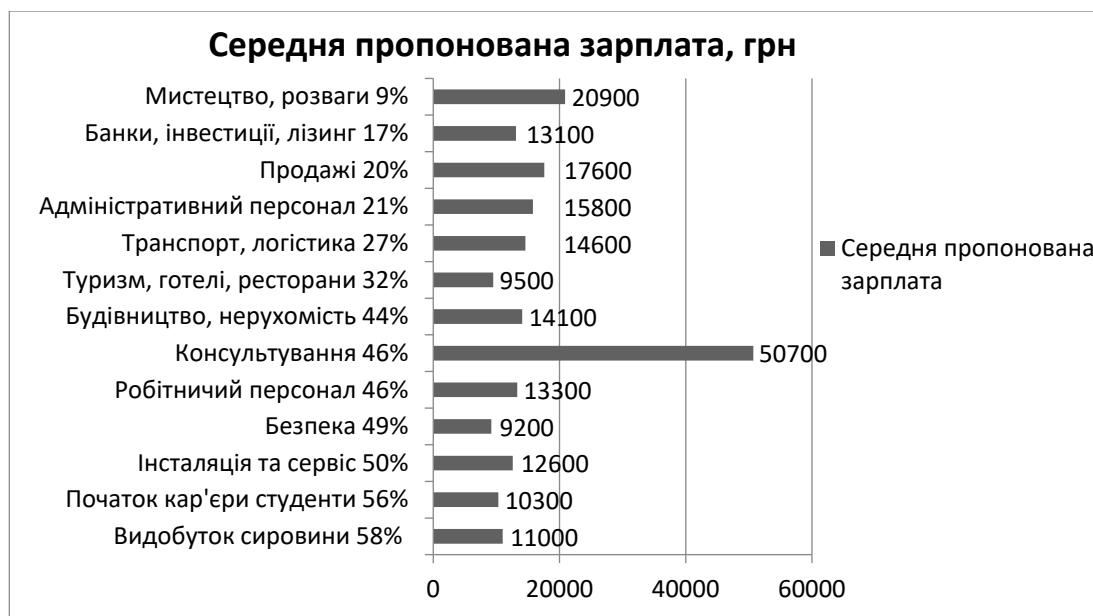

Рис. 3. Середня пропонована зарплата та відсоток її зниження в травні в порівнянні з довоєнним періодом

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

Також, варто відмітити змінення структури пропозиції робочої сили на ринку праці України у військовий час. До змінення структури пропозиції кваліфікованої робочої сили в Україні призвела низка факторів, які зазначимо на рис. 4.

Таким чином, розвиток ринку праці – одна з перших потреб післявоєнної розбудови, а забезпечення роботою – це невід’ємна частина соціальної політики повоєнного відновлення. До заходів цієї політики слід віднести [6]:

1. Збільшення рівня зайнятості.
2. У післявоєнний період глибша «реконструкція» економіки ніж у довоєнний, з точки зору економічного розвитку. Зниження рівня безробіття та стабілізація ринку праці – ключові аспекти у порядку денному соціальної післявоєнної політики держави.
3. Перерозподіл робочої сили між секторами економіки, що дозволить підвищити рівень її продуктивності.
4. Створення робочих місць.

5. Розробка спеціальної Державної програми відновлення економіки, зокрема відновлення інфраструктури, передусім соціального спрямування, та житлового фонду, зокрема залучення іноземних інвестицій для забезпечення житлом постраждалих громадян, особливо у регіонах Східної України.

6. Сприяння вирішенню безпосередніх проблем вразливих верств населення, які не можуть займатися економічною діяльністю через вік, фізичні вади або з інших причини.

Рис. 4. Основні фактори по зміні структури пропозиції робочої сили в Україні

Джерело: сформовано авторами за даними [6]

Висновки. Одержання інформації на рахунок змін, які відбуваються на ринку праці в Україні, на сьогодні є надзвичайно важким завданням, оскільки кожної хвилини можуть оновлюватися дані. В Україні зараз високий рівень безробіття і це зважаючи на великий відтік біженців та мобілізацію значної частини населення країни. Не зважаючи на покращення економічної активності, велика кількість підприємств не відновили свою діяльність, і це має вплив на сучасний стан вітчизняного ринку праці. У післявоєнний період саме стабілізація ринку праці стає вкрай необхідним завданням. Важливим елементом також має стати розробка механізмів та інструментів реалізації ефективної системи управління ринком праці, що враховує питання освіти, розвитку soft skills (м'яких навичок), та збільшення рівня соціального захисту та безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Березовська Р. Які soft skills хочуть бачити роботодавці після початку війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/08/12/690294/>
2. Бойко І. В НБУ розповіли наскільки впали заробітні плати з початку повномасштабної війни. URL: <https://www.unian.net/economics/finance/rabota-naskolko-upali-zarplaty-s-nachala-polnomasshtabnoy-voyny-v-ukraine-novosti-ukraina-11856804.html>
3. Жирій К. Ринок праці в Україні: кого шукають роботодавці і що пропонують. URL: <https://www.unian.net/economics/other/rynok-truda-v-ukraine-kogo-ishchut-rabotodateli-i-chto-predlagayut-poslednie-novosti-amp-11961825.html>

4. Офіційний веб-сайт Державного центру зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
5. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Пишуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
7. Філатов В. Як зміниться ринок праці в Україні через війну. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/1/685047/>
8. Юрчик І.Б. Взаємозв'язок ефективності ринку праці та його інституційного забезпечення. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 17. Ч. 4. С. 109.
9. Федунчик Л.Г. Ринок праці в Україні: проблеми та напрями їх вирішення. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 2. С. 31.
10. Марчук О.Г. Статистичне дослідження ринку праці в Україні. *Економічні науки*. 2017. № 9 (49). С. 541.
11. Кваша О.С. Ринок праці в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 1074–1079.
12. Чернявська О.В. Ринок праці : навч. посібник.. Київ : Центр учбової літератури. 2013. 522 с.
13. Калина А.В. Ринок праці (національний та міжнародний аспекти) : навч. посібник. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 216 с.

REFERENCES:

1. Berezovska, R. What soft skills do employers want to see after the start of the war, available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/08/12/690294/>
2. Boyko, I. The NBU told how wages have fallen since the start of the full-scale war, available at: <https://www.unian.net/economics/finance/rabota-naskolko-upali-zarplaty-s-nachala-polnomasshtabnoy-voyny-v-ukraine-novosti-ukraina-11856804.html>
3. Zhiry, K. The labor market in Ukraine: who employers are looking for and what they offer, available at: <https://www.unian.net/economics/other/rynok-truda-v-ukraine-kogo-ishchut-rabotodateli-i-chto-predlagayut-poslednie-novosti-amp-11961825.html>
4. Official website of the State Employment Center of Ukraine, available at: <https://www.dcz.gov.ua/>
5. Official website of the National Bank of Ukraine, available at: <https://bank.gov.ua/>
6. Pyschulina, O. and Markevich, K. The labor market in the conditions of war: main trends and directions of stabilization, available at: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
7. Filatov V. How the labor market in Ukraine will change because of the war. *Economic truth*, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/1/685047/>
8. Yurchyk, I.B. (2016), “Interrelationship of labor market efficiency and its institutional support”, *Scientific Bulletin of Kherson State University. Economic sciences*, vol. 17, part 4, p. 109.
9. Fedunchyk, L.G. (2016), “The labor market in Ukraine: problems and ways to solve them”, *Labor market and population employment*, vol. 2, p. 31.
10. Marchuk, O.G. (2017), “Statistical study of the labor market in Ukraine”, *Economic sciences*, vol. 9 (49), pp. 541.
11. Kvash,a O.S. (2018), “The labor market in Ukraine: analysis of the current state and prospects”, *Global and national economic problems*, vol. 22, pp. 1074–1079.
12. Chernyavska, O.V. (2013), *The labor market: education. Guide*, Center for educational literature, Kyiv, Ukraine.
13. Kalina, A.V. (2010), *Labor market (national and international aspects): academic. Manual*, "Staff" house, Kyiv, Ukraine.

УДК 331.3

JEL J60

Мантур-Чубата Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, старший викладач, Хмельницький національний університет. **Ваганова Людмила Василівна**, кандидат економічних наук, доцент, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. **Ринок праці України в умовах воєнного стану.**

Стаття присвячена актуальним питанням функціонування ринку праці України в умовах воєнного стану. Проаналізовано та систематизовано кількість вакансій та безробітних. Розглянуто сфери працевлаштування, які найбільше потребують працівників за даними Державної служби зайнятості та які є найменш затребуваними. Окреслено топ 10 ключових “soft skills” у запропонованих вакансіях від роботодавців у довоєнний та військовий час. Досліджено середню пропоновану зарплату та відсоток її зниження в травні 2022 року в порівнянні з довоєнним періодом. Визначено основні фактори по зміні структури пропозиції робочої сили в Україні у післявоєнний період. Запропоновано необхідні заходи соціальної політики повоєнного відновлення.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, вакансії, пропозиція робочої сили, soft skills працівника (м’які навички).

UDC 331.3

JEL J60

Olena Mantur-Chubata, PhD (Economics), Senior Lecturer, Khmelnytskyi National University.
Lyudmila Vaganova, PhD (Economics), Associate Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law. **The labor market of Ukraine under martial law.**

The article is devoted to topical issues of functioning of the labor market of Ukraine under martial law. The number of vacancies and unemployed is analyzed and systematized. The areas of employment that are most in need of workers according to the State Employment Service and those that are least in demand are considered. The top 10 key "soft skills" in vacancies offered by employers in pre-war and wartime are outlined. The average offered salary and the percentage of its decrease in May 2022 compared to the pre-war period are investigated. The main factors of changes in the structure of labor supply in Ukraine in the post-war period are determined. The necessary measures of social policy of post-war reconstruction are proposed. Obtaining up-to-date information on trends in the labour market in a country where there is a war, the number and composition of the workforce is changing, is a difficult task, given that even with the outflow of several million able-bodied refugees, unemployment in Ukraine remains high. Despite the revival of economic activity and the gradual return of enterprises to work, many enterprises have not resumed their activities, and this affects the labor market. According to the International Labor Organization of the United Nations, many qualified specialists of our country are currently looking for work. The number of vacancies has decreased even in the IT sector, despite the fact that this sphere was perhaps the most prepared for the war, and employees are mobile and flexible. The labor market began to belong to employers, and due to falling revenues, many of them resorted to layoffs and salary cuts. Stabilization of the labour market in the post-war period is an extremely important task, given the emergence of different groups of the population affected by the armed conflict, in particular internally displaced persons, including children and women, people with disabilities and ex-combatants. The specific needs of these groups should be taken into account when planning and implementing sustainable reintegration processes, including in the area of employment. It is important to develop an effective system of labor market management (mechanisms and tools for its implementation), taking into account the issues of education, development of special skills, as well as improving social protection and security.

Key words: labor market, unemployment, vacancies, labor supply, employee soft skills.